

BALKAN SAVAŞLARI ESNASINDA OSMANLI'YA NAKDİ YARDIMDA BULUNAN AVUSTURALYALILAR

Avustralya'daki ilk insan yerleşimlerinin 42.000 ila 48.000 yıl öncesinde ortaya çıktığı tahmin edilmektedir (Foto. 1). İlk Avustralyalılar günümüzdeki Avustralya yerlisi olan Aborijinlerin atalarıdır (Foto. 2). Kara bağlantıları veya kısa

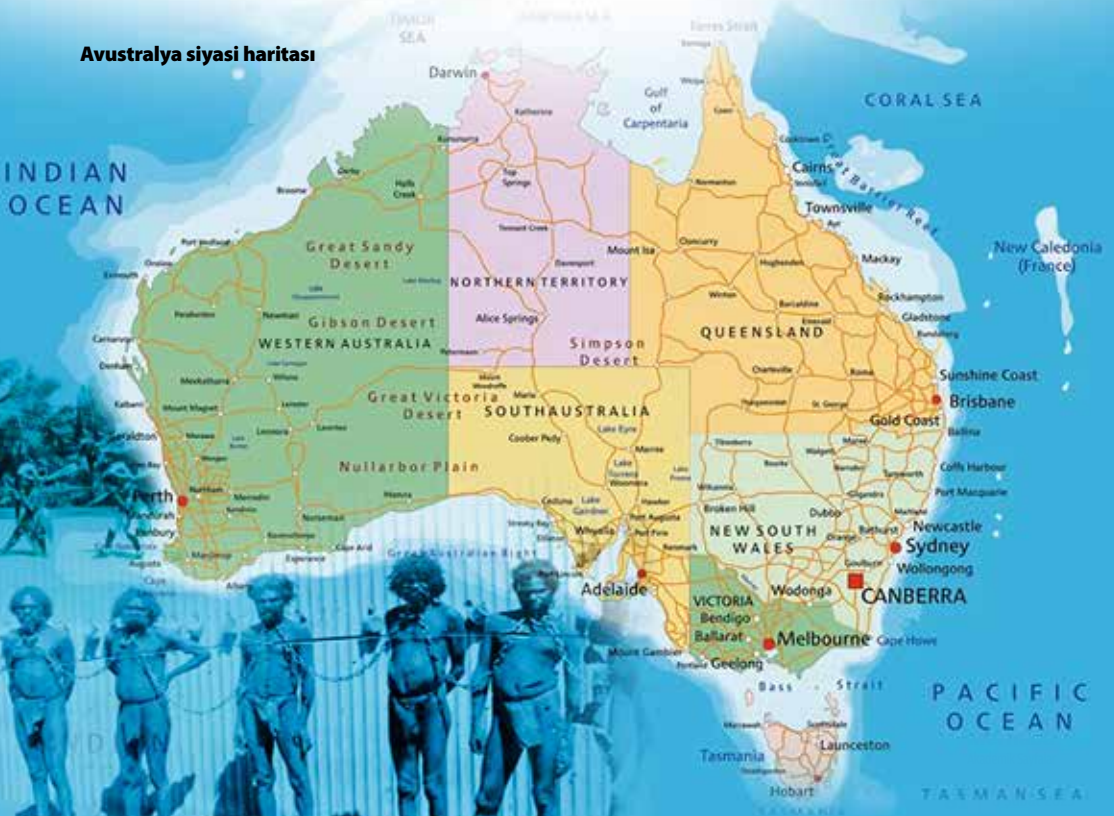

Ali İŞİK

mesafeli suları geçerek Güneydoğu Asya'dan adaya yerleşmişlerdir.

Adada yaşayan diğer bir yerli halk olan Torres Strait Yerlileri (Foto. 3), etnik olarak Malenezya kökenlidir. Bu insanlar Torres Strait Adaları ve Queensland'ın kuzey uç-

Avustralya siyasi haritası

Soykırma maruz kalan Aborijinler

larındaki çeşitli bölgelere yerleşmişlerdir. Kültürel alışkanlıkları Aborijinlerden belirgin olarak farklıdır.

Avustralya anakarasını resmî kayıtlara göre gören ilk Avrupalı, Hollandalı kâşif Willem Janszoon'dur. Janszoon, Cape York Yarımadası'nı 1606'da görmüştür. 17. yüzyıl boyunca, Hollandalılar tüm batı ve kuzey sahil şeridinin haritasını çıkarmış ve buraları New Holland olarak

adlandırmışlardır. Ancak herhangi bir yerleşim yeri kurma çabası göstermemişlerdir. İngiliz kâşif ve korsan William Dampier, New Holland'ın kuzeybatı kıyasına 1688 yılında ayak basmış ve 1699 yılında geri dönmüştür. 1770'te James Cook, Avustralya'nın doğu sahillerinde yolculuk yapmış, bölgenin haritasını çıkarmış, New South Wales olarak adlandırdığı bölgeyi Büyük

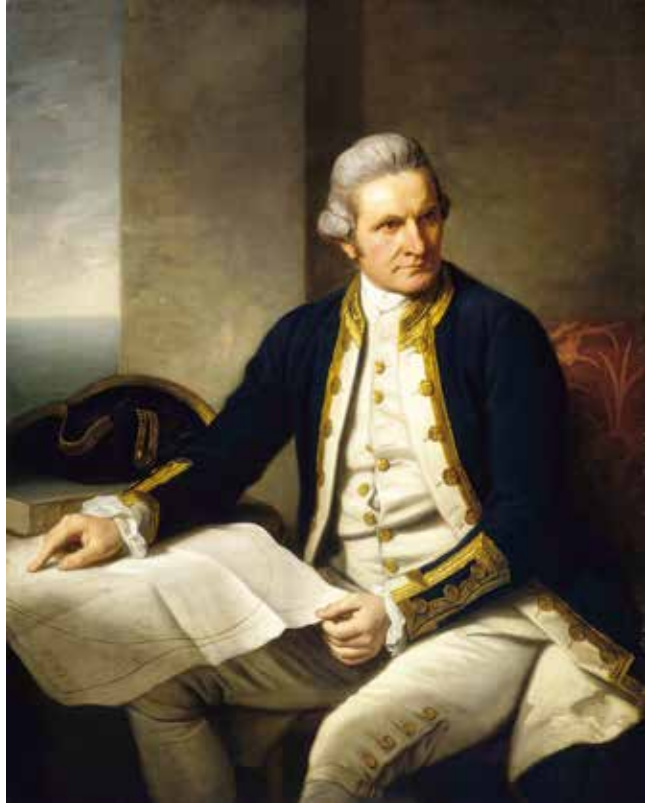
Merhaba
Akademik Sayfalar

Torres Adalıları milli kıyafetleri ile dans ederken

Britanya topraklarına kattığını ilan etmiştir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Avustralya>). (Foto. 4)

Avustralya'ya bugünkü modern anlamdaki göç ise 1778 yılında başlamıştır. İngiltere'de sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan kır-kent göçünün yol açtığı aşırı yoksulluk suç oranında patlamaya yol açar, hapis-hanelerde yer kalmaz. Ekmek çalmak gibi basit suçlardan mahkûm olanların yanı sıra, suçlu bulunan İrlandalılar, Amerika'daki İngiliz kolonilerinde cezalarını çekmeye gönderilirler.

Ancak Kuzey Amerika'daki kolonilerin İngiltere'ye karşı verdiği bağımsızlık savaşını kazanmaları sonucu suçluların yerleştirilmesi için yeni topraklara duyulan ihtiyaç artar. Avustralya yeni hapisane olarak seçilir. 1788'de Sydney Körfezi'ne yanaşan 11 geminin taşıdığı mahkûmların karaya ayak basmasıyla kıtaya beyaz adamın göçü de başlamış olur. Bu işlemin sona erdiği 1867 yılına kadar 160 bin kişi bu anakaraya yerleşir. Beyaz adamın Avustralya'ya ayak basışı, Aborijini katliamının da başlangıç tarihi olur. 1788'de 300 bin civarında olduğu tahmin edilen Aborijini nüfusu 1900 yılında 20 bine düşer. (Foto. 5)

James Cook (1728-1779)

1830'a gelindiğinde özellikle yün sanayiinde işgücüne duyulan ihtiyaç artar. İngiltere, Avustralya'ya serbest göçü teşvik için yardımcı göçü başlatır. İş adamları, çiftçiler göç için teşvik edilirler (Mütercimler 1998: 21).

Avustralya'ya Osmanlı Göçü

Göçün en yoğun olduğu dönem olan 1880'den sonra Osmanlı Devleti'nden farklı kıta ve ülkelere -İN-

Aborijin soykırımı

giltere ve İtalya gibi ülkelerle kıyaslanamaz seviyede de olsa- bir göç yaşanmıştır. Binlerce Osmanlı vatandaşı başta ABD olmak üzere Kanada, Arjantin, Brezilya, Meksika, Şili, Venezuela, Küba, Haiti, Uruguay, Peru, Kolombiya, Honduras, Güney Afrika, Sudan ve Avustralya'ya ya resmî olarak ya da kaçarak göç etmiştir. 1899'a geldiğinde Osmanlı topraklarından toplam 137.350 kişi göç etmiştir. Bunlardan 40.000'i Güney Amerika ülkelere, 30.000'i Kanada'ya ve 67.350'si ABD'ye gitmiştir. Karpat'a göre 1860 ile 1914 yılları arasında 1,2 milyon Osmanlı vatandaşı Kuzey ve Güney Amerika'ya göç etmiştir. Bu Osmanlı vatandaşlarının yaklaşık 600.000'i Suriyeli ve Lübnanlıydı. 1908'de 150.000 Osmanlı vatandaşı Güney Amerika ülkelerinde yaşıyordu. Bunların 60.000'i Brezilya'da, 30.000'i Arjantin'de, 22.000'i Meksika'da, 8.000'i Uruguay'da ve geri kalanı kıtadaki diğer ülkelerde yaşıyordu.

Osmanlı vatandaşlarının göç ettiği yerlerden biri de Avustralya olmuştur. Osmanlıların Avustralya'ya göçünün çoğu 1880-1918 yılları arasında gerçekleşmiştir. Avustralya'ya göç eden Osmanlılar; Araplar, Rumlar, Yahudiler, Boşnaklar, Arnavutlar, Türkler ve Ermenilerdi. Dilleri, dilleri ve ırkları farklı olsa da aynı bölgeden geldikleri için hepsi Avustralya'da Türk kabul ediliyordu (<https://sadsffsghgfdj.academia.edu/hamdigenç>).

Avustralya'ya yerleşen Müslüman Osmanlıların kayıt altına alınmış ilk cemaatle namazı da 1884 yılında ifa edilmiştir. 23 Temmuz 1884 tarihinde 70 kadar Müslüman, Albert Park'a⁽¹⁾ gelerek bayram

namazlarını eda edip ardından da kurbanlarını kesmişlerdir (<https://www.avustralyapostasi.com.au/avustralyada-ilk-musulmanlar-ve-melbournede-muhammedi-bayrami-4/>).

1880'li yıllardan itibaren her geçen gün artan Avustralya'ya yönelik Osmanlı vatandaşı göçü, göçmenlerin hak, hukuk ve menfaatlerinin korunup gözetilmesi için gerekli diplomatik temsilciliklerin açılması taleplerini de beraberinde getirmiştir.

Osmanlı Devleti'nin ülke dışına yönelik göçlere olumlu bakmadığı değişik tarihlerde yayımlanmış olduğu nizamname ve kararnamelerle, izlemiş olduğu göçmen politikasından anlaşılmakta ise de önlemlere rağmen gitmelerine engel olamadığı göçmenlerin ve tüccarların gittikleri ülkelerden bildirdikleri isteklerine de ilgisiz kaldığı söylenemez. Göçmenler, gittikleri ülkelerdeki sayıları daha yüzlerle ifade edilmekte iken buldukları şehirlerde terk ettikleri ülke adına konsolosluklar veya temsilcilikler açılmasını istemişler, ayrılmalarına rağmen bağlarını koparmamaya çalışmışlardır.

Avustralya'ya giden Osmanlı göçmen ve tüccarlarının ilk taleplerinin de buldukları şehirlerde konsolosluklar açılması olduğu anlaşılmaktadır. 1885 yılından itibaren Melbourne, Sydney, Adelaide gibi şehirlerde konsolosluk açılması veya kendilerinin konsolos atanması için Osmanlı Devleti'ne çok sayıda başvuru yapılmıştır (Temel 2016: 32).

Melbourne konsolosunun, Londra Sefareti aracılığı ile 17 Mayıs 1893 tarihinde Hariciye Nezareti'ne gönderilen tahriratında da

(1) Albert Park, Port Phillip şehri yerel yönetim alanı içinde yer alan göl üzerindeki büyük bir şehir parkıdır (https://en.wikipedia.org/wiki/Albert_Park,_Victoria).

Avustralya kıtasında yaşayan Osmanlı uyrukluların sayısı hakkında bilgiler verilmektedir. Avustralya şehirlerinde yaklaşık olarak 2121 Osmanlı uyruklunun bulunduğu bildirilen tahriratta, 4 cetvelle göçmenlerin geldikleri yerler gösterilmiştir. A cetvelinde Suriye ve Bağdat asıllı olup Melbourne'da ikamet eden Müslümanların, B cetvelinde Mısırlıların, C ve D cetvellerinde de Beyrut ve Suriye'den gelen Hıristiyan Osmanlı uyrukluların isimleri yer almıştır (Temel 2016: 35).

Avustralya'dan Gönderilen Nakdi Yardımlar

İlerleyen yıllarda Osmanlı Devleti her ne kadar uyruklarının Avustralya'ya göçüne rıza göstermemiş olsa da konsolosluklar ve temsilcilikler açarak, iletişim ve haberleşme kanallarını açık tutarak onları kaderleriyle baş başa bırakmadığını, ilgisini esirgemediğini göstermeye

çalışmıştı. Bu ilgiye karşılık onlar da Türkistan, Bosna-Hersek, Hindistan ve Endonezya'daki Müslüman toplumların göstermiş olduğu vefa örneğine benzer şekilde Osmanlı Devleti'nin Balkan ve I. Dünya Savaşı yıllarındaki zor günlerinde maddi ve manevi destek sağlamaya çalışarak eski ülkelerinden duygusal olarak kopmadıklarını göstermeye çalışmışlardır. Söz konusu savaşlarda yaralanan Osmanlı askerleriyle, devletin ihtiyaç duyduğu sosyal ve mali yardımlara duyarsız kalmayan göçmenler Hilal-i Ahmer ianesi ve harp ianesi adıyla zaman zaman nakit para karşılığı çek göndererek yardımda bulunmuşlardır (Temel 2016: 36-37).

Balkan Savaşları sırasında Osmanlı Devleti'ne Avustralya'dan yapılan bağışlara dair Osmanlı Arşivi'nde fotoğraflarına ulaşabildiğimiz belgelere aşağıda yer verilmiştir.

Belge 1:

Hû

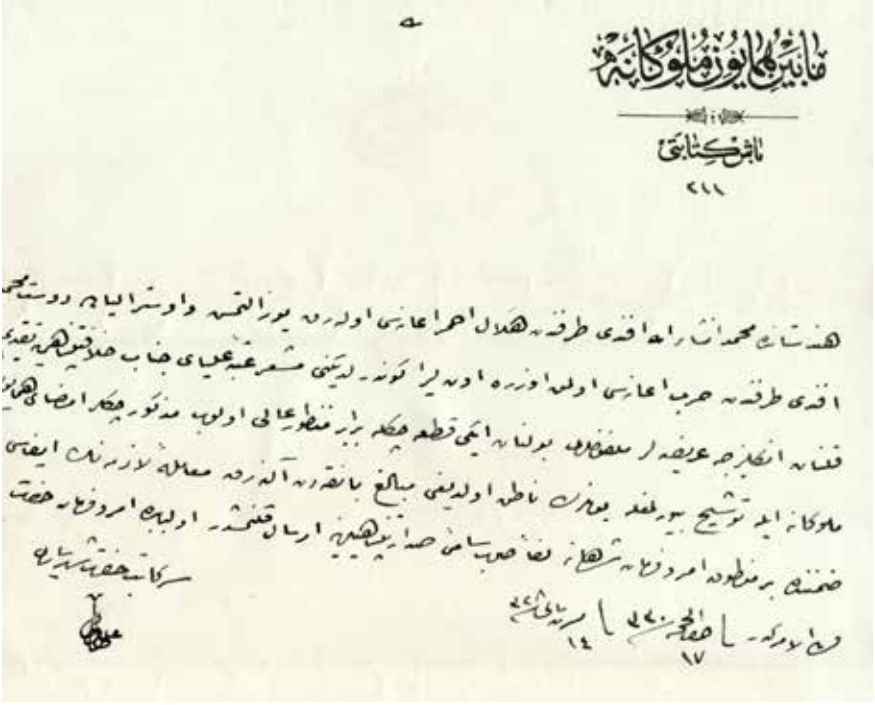
Mabeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne

Başkitâbeti

211

Hindistan'da Muhammed İnşâ'allah Efendi tarafından Hilâl-i Ahmer i'ânesi olarak yüz altmış ve Avustralya'da Dost Muhammed Efendi tarafından harb i'ânesi olmak üzere on lira gönderildiği müş'ir atebe-i ulyâ-yı cenâb-ı hilâfet-penâhîye takdîm kılınan İngilizce arızalar melfufları bulunan iki kıt'a çekle berâber manzûr-ı âli olup mezkûr çekler imzâ-yı hümâyûn-ı mülûkâne ile tevşih [süsleme] buyurulmağla bunların nâtik olduğu mebâliğ bankadan alınarak mu'âmele-i lâzimeniñ ifâsı zımnında ber-mantûk emr ü fermân-ı şâhâne leffen savb-ı sâmi-i sadâret-penâhîlerine irsâl kılınmıştır ol-bâbda emr ü fermân hazret-i veliyyü'l-emriñdir fi 17 Zilhicce sene 330 fi 14 Teşrin-i Sâni sene 328

Ser-kâtib Hazret-i Şehr-i yârî
bende

Alî Fu'âd⁽²⁾

(BOA, İ..MBH. / 10-75, 17 Zilhicce 1330) (Nu. 1)

Belge 2:

Bâb-ı Âli

Hâriciye Nezâreti

Muhâsebe Şu'besi

Aded-i Umûmî 32681

Aded-i Husûsî 264

Londra Sefîr-i Kebîri Übbehetlü Devletlü Tevfîk Pâşâ⁽³⁾ Hazretlerine
Ma'rûz-ı Çâkerleridir

(2) Günümüz Türkçesiyle:

Hü

Padişahlık Özel Kalem Müdürlüğü
Başkâtıplığı
211

Hindistan'da Muhammed İnşaallah Efendi tarafından Kızılay yardımı olarak yüz altmış ve Avustralya'da Dost Muhammed Efendi tarafından harp yardımı olmak üzere on lira gönderildiğini bildiren halifelik makamının koruyucusu hazretlerinin çok yüksek eşğine takdim kılınan İngilizce dilekçeler, ekleri bulunan iki adet çekle beraber görölüp mezkûr çekler padişahın kutlu imzasıyla süslenip buyrulmakla bunların bildirdiği tutar bankadan alınarak gerekli muamelenin yapılması için padişahın yazılı emir ve fermanı eklenerek sadrazamlık makamı koruyucusunun yüce makamlarına gönderilmiştir. Bu hususta emir ve ferman emir sahibi hazretlerindir. 27 Kasım 1912

Padişah Hazretlerinin Başkâtibi
bende
Ali Fuat

(3) Ahmet Tevfik Paşa (Okday) (1845-1936): Son Osmanlı sadrazamı (Daha geniş bilgi için bk. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-tevfik-pasa-okday-1845-1936/>)

Lizmor Emîri Hân Hazretleriniñ delâletiyle ahâlî-i İslâmiyyeden i'âne-i harbiye olarak toplanılan doksan İngiliz lirası nâtık çek Sydney fahrî şehbenderliğiniñ 25 Mart sene 913 târihlü tahrîrâtıyla bi'l-vürûd vezne-i umûmiye tevdi' kılınmış ve mukâbilinde ahz olunan 5334 numarolu fi 23 Nisân 329 târihlü makbûz ilm ü haberi zıkr olunan şehbenderliğe li-eclî'l-irsâl leffen savb-ı âlî-i sefirânelerine takdîm ve tisâr kılınmışdır ol bâbda emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emriñdir fi 24 Mayıs 913

Hâriciyye Nâzırı nâmına

Müsteşâr/bende/imza

Sadâret (?)(4)

(BOA, HR.SFR.3... / 695-24, 13.11.1913) (Nu. 2)

(4) Günümüz Türkçesiyle:

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Muhasebe Şubesi

Genel Sayısı 32681

Özel Sayısı 264

Londra Büyük Sefiri Büyük Devletli Tefik Paşa Hazretlerine

Bendenizin Dilekçesidir

Lizmor Emiri Han Hazretlerinin aracılığıyla İslam ahalisinden harp yardımı olarak toplanılan doksan İngiliz lirası yazılı çek Sydney fahrî konsolosluğunun 25 Mart 1913 tarihli yazısıyla gelmesi üzerine genel vezneye teslim edilmiş ve karşılığında alınan 5334 numaralı 06 Mayıs 1913 tarihli makbuz belgesi anılan konsolosluğa gönderilmesi amacıyla ekte yüce büyükelçilik makamına sunulup gönderilmiştir. O hususta emir ve ferman emir sahibi hazretlerindir. 24 Mayıs 1913

Hariciye Nazırı namına

Müsteşâr

Bende

imza

Sadâret (?)

Belge 3:

Hû

Bâb-ı Âli Londra Sefîr-i Kebîri Übbebetlü Devletlü Tevfik Pâşâ Hazretlerine

Hâriciye Nezâreti

Umûr-ı Şehbenderî ve Ticârî ve Hukûk-ı Muhtelite Müdiriyyet-i Umûmiyyesi

Umûr-ı Şehbenderî Şu'besi

Hulâsa

Aded

İ'âne makbuzlarına dâ'ir

36226-376

Ma'rûz-ı Çâkerleridir

Avustralya'da kâ'in Port Perri⁽⁵⁾ şehrinde mukîm Dost Muhammed Efendi tarafından gönderilmiş olan on İngiliz lirasına â'id 16 Kânûn-ı Evvel sene 912 târîhli ve 1208 numarolu tahrîrâtla taraf-ı âli-i sefirânelerine irsâl olunan makbûzuñ henüz yerine vâsıl olmadığı mûmâileyhiñ mürâca'at-ı vâki'asından anlaşıldığından bahisle i'âne makbuzlarının elde tutulmayarak hemân ashâbına irsâli lâzimededen bulunmasına binâ'en bu bâbda gerek taraf-ı sefirânelerine ve gerek icâb iden şehbenderliklere tebligât-ı mukteziye ifâsı şeref vârid olan 11 Ağustos sene 329 târîhli ve 672 numarolu tezkire-i sâmiye-i cenâb-ı sadâret-penâhî ile iş'âr buyurulmuş ve Bombay ve Batavya baş şehbenderliklerine dahi iş'âr-ı keyfiyyet kılınmış olmağla ol-bâbda emr ü irâde hazret-i men lehü'l-emriñdir

fi 29 Ramazân sene 1331 ve fi 1 Eylül sene 913 Hâriciyye Nâzırı nâmına Bende

Ya'kûb Zekî

Müsteşâr
Bende/imza⁽⁶⁾

(BOA, HR.SFR.3... / 695-25, 14.11.1913) (Nu. 3)

(5) Port Pirie: Güney Avustralya'daki Spencer Körfezi'nin doğu kıyısında küçük bir şehirdir.

(6) Günümüz Türkçesiyle:

Hû

Bab-ı Ali Londra Büyükelçisi Büyük Devletli Tevfik Paşa Hazretlerine

Hariciye Nezareti

Konsolosluk İşleri ve Ticari ve Karma Hukuk Genel Müdürlüğü

Konsolosluk İşleri Şubesi Özü

Sayı

Yardım makbuzlarına dair

36226-376

Bendelerinin Dilekçesidir

Avustralya'da bulunan Port Pirie şehrinde oturan Dost Muhammed Efendi tarafından gönderilmiş olan on İngiliz lirasına ait 16 Aralık 1912 tarihli ve 1208 numaralı yazıyla yüce büyükelçiliğe gönderilen makbuzun henüz yerine ulaşmadığı adı geçenin müracaatından anlaşıldığından bahisle yardım makbuzlarının elde tutulmayarak hemen sahiplerine gönderilmesi gereklilikten bulunması dolayısıyla bu hususta gerek büyükelçilik makamına ve gerek icap eden konsolosluklara gerekli bildirim yapılması şerefle gelen 24 Ağustos 1913 tarihli ve 672 numaralı yüce sadrazamlık makamının koruyucusunun tezkeresiyle bildirilmiş ve Bombay ve Batavya başkonsolosluklarına dahi durum bildirilmiş olmakla o hususta emir ve irade emir sahibi hazretlerindir.

01 Eylül 1913

Hariciye Nazırı adına

Müsteşâr
Bende/imza

Bende

Yakup Zeki

Belge 4:

Bâb-ı Âli

Hâriciye Nezâreti

Muhâsebe Şu'besi Londra Sefir-i Kebiri Übbehetlü Devletlü Tefvik Pâşâ

Hazretlerine

Aded-i Umûmî 37562

Aded-i Husûsî 406

Ma'rûz-ı Çâkerleridir

Avustralya'da kâ'in Ballina⁽⁷⁾ şehrinde mukîm "Şefâ'atullah Hüseyin Şâh" nâm zâtdan vârid olan 3 Temmuz 913 târihlü mektûbda kendüsü ve refikâsı nâmına i'âne-i harbiyye olarak otuz İngiliz lirası⁽⁸⁾ gönderildiği ve akdemce 912 senesi Ağustosunda kezalık i'âne olarak Sydney Şehbenderliği ma'rife-tiyle gönderilmiş olan yüz on iki İngiliz lirasına sene-i merkûme Kânûn-ı Evvelinde gönderilen yüz elli altı İngiliz lirasından şimdiye kadar hiçbir ma'lûmât alınmadığı beyân olunmuşdur bu def'a vürüd iden sâlifü'z-zıkr otuz İngiliz lirası hakkında mu'âmele-i mukteziye derdest-i ifâ olub evvelce gönderildiği beyân olunan iki kalem mebâliğ hakkında tedkîkât-ı lâzime bi'l-

(7) Ballina, Avustralya'nın en doğu ucunda, Yeni Güney Galler eyaletine bağlı, Richmond Nehri'nin Byron Körfe-zî'ne döküldüğü yerde 1842 yılında kurulmuş bir kasabadır.

(8) I. Dünya Savaşı yıllarında 1 İngiliz lirası karşılığı 1,10 Osmanlı lirası idi.

icrâ bundan birinci def'a vürûd itmiş olan yüz on iki İngiliz lirası vezne-i umûmîye bi't-tevdî' mukâbilinde ahz olunan 997-9971 numero ve 26 Eylül 328 târihlü makbûz ilm ü haberi 499-24181 numero ve 3 Teşrîn-i Sâni 912 târihlü tahrîrât ile savb-ı âli-i sefirânelerine tisyâr kılındığı kayda bi'l-mürâca'a añaşılmiş olmağla mezkûr makbûzuñ müteberri'ine tevdî'i zımında Sydney Şehbenderliğine irsâli ve ikinci def'a gönderildiği beyân olunan sâlifü'z-zikr yüz elli altı İngiliz lirasına dâ'ir kayd ve ma'lûmât olmadığının ve bu bâbda icrâ-yı tahkîkât olunarak neticesiniñ ser'ân iş'arı husûsunuñ mezkûr şehbenderliğe tebliğ buyurulması bâbında emr ü irâde hazret-i men lehü'l-emri'dir

Fi 9 Teşrîn-i Evvel sene 913 Hâriciye Nâzırı nâmına Müsteşâr/bende/imza

Sadâret (?)

112 lira fi 26 Teşrîn-i Sâni sene 912 de 150 makbûz numerolu tahrîrâtla şehbenderliğe irsâl idilmişdir

30 lira fî 3 Kânûn-ı Evvel sene 913 de 83 “ “ “ “
“(9)

(BOA, HR.SFR.3... /694-10, 09.10.1913) (Nu. 4)

Belge 5:

Bâb-ı Âlî

Hâriciye Nezâreti

Muhâsebe Şu'besi Londra Sefîr-i Kebîri Übbehetlü Devletlü Tevfik Pâşâ
Hazretlerine

Aded-i Umûmî 381104

Aded-i Husûsî 417

Ma'rûz-ı Çâkerleridir

Avustralya'da kâ'in Ballina New South Wales, Ballina şehrinde mukîm Şefâ'at Hüseyin Şâh nâm zâtıdan vârid olan 30 Temmuz 913 târihlü mektûb-
da kendüsi ve refikâsı tarafından i'âne-i harbiyye olarak ihdâ ve irsâl kılındı-
ğı beyân olunan cem'an otuz İngiliz lirası nâtık çek bi'l-vürûd vezne-i umûmî-
ye tevdi' kılınmış olmağla mukâbilinde ahz olunan 2105 numero ve 9 Eylül
329 târihlü makbûz senedi müteberri'-i mûmâileyhe li-ecli'l-irsâl leffen
savb-ı âlî-i asafânelerine tisyâr kılınmıştır ol-bâbda emr ü irâde hazret-i men
lehü'l-emri'dir

fî 23 Teşrîn-i Evvel sene 913 Hâriciyye Nâzırı nâmına

Müsteşâr

Bende/imza

Sadâret (?)⁽¹⁰⁾

(9) Günümüz Türkçesiyle:

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Muhasebe Şubesi Londra Büyük Sefiri Büyük Devletli Tevfik Paşa Hazretlerine

Genel Sayısı 37562

Özel Sayısı 406

Bendenizin Dilekçesidir

Avustralya'da bulunan Ballina şehrinde ikamet eden "Şefaattullah Hüseyin Şah" adlı zattan gelen 3 Temmuz 1913 tarihli mektupta kendisi ve hanımı namına harp yardımı olarak otuz İngiliz lirası gönderildiği ve daha önce 1912 senesi Ağustos'unda yine böyle yardım olarak Sydney Konsolosluğu aracılığıyla gönderilmiş olan yüz on iki İngiliz lirasına adı geçen sene Aralık'ta gönderilen yüz elli altı İngiliz lirasından şimdiye kadar hiçbir malumat alınmadığı beyan olunmuştur. Bu defa gelen yukarıda anılan otuz İngiliz lirası hakkında gerekli muamele ele alınıp yapılarak evvelce gönderildiği beyan olunan iki kalem tutar hakkında gerekli inceleme yapılarak bundan birinci defa gelmiş olan yüz on iki İngiliz lirası genel vezneye teslim edilerek mukabilinde alınan 997-9971 sayılı ve 26 Eylül 1912 tarihli makbuz belgesi 499-24181 sayılı ve 3 Kasım 1912 tarihli yazı ile yüce sefirin makamına gönderildiği kayda müracaatla anlaşılmış olmakla mezkûr makbuzun bağışçıya teslimi için Sydney Konsolosluğuna gönderilmesi ve ikinci defa gönderildiği beyan olunan yukarıda anılan yüz elli altı İngiliz lirasına dair kayıt ve malumat olmadığının ve bu hususta tahkikat yapılarak neticesinin süratle bildirilmesi hususunun mezkûr konsolosluğa tebliğ buyurulması hususunda emir ve irade emir sahibi hazretlerindir.

09 Ekim 1913 Hariciye Nazırı namına Müsteşar/bende/imza

Sadaret (?)

112 lira 26 Kasım 1912'de 150 makbuz sayılı yazılı konsolosluğa gönderilmiştir.

30 lira 3 Ekim 1913'te 83 “ “ “ “ “ “

(10) Günümüz Türkçesiyle:

Bab-ı Ali

Hariciye Nezareti

Muhasebe Şubesi Londra Büyükelçisi Büyük Devletli Tevfik Paşa Hazretlerine

Genel Sayısı 381104

(BOA, HR.SFR.3... / 695-27, 03.12.1914) (Nu. 5)

Belge 6:

Bâb-ı Âli Londra Sefir-i Kebîri Übbehetlü Devletlü Tevfik Pâşâ Hazretlerine

Hâriciye Nezâreti

Muhâsebe Şu'besi

Aded-i Umûmî 41426

Aded-i Husûsî 17

Ma'rûz-ı Çâkerleridir

Avustralya'da Nyü Saut⁽¹¹⁾ eyâletinde Ballina şehrinde mukîm Hüseyin Şâh nâm zât tarafından i'âne-i harbiyye olarak ihdâ olunan elli İngiliz lirası nâtık çek mûmâileyhden mürsel 10 Teşrîn-i Evvel 913 târîhli mektûbla bi'l-vürûd vezne-i umûmiye tevdî' kılınmış olmağla mukâbilinde ahz olunan 2554 numarolu ve 19 Teşrîn-i Sâni 329 târîhli makbûz ilm ü haberi müte-

Özel Sayısı 417

Bendelerinin Dilekçesidir

Avustralya'da bulunan Ballina Yeni Güney Galler, Ballina şehrinde oturan Şefaât Hüseyin Şah adlı zattan gelen 30 Temmuz 1913 tarihli mektupta kendisi ve hanımı tarafından harp yardımı olarak hediye ve gönderildiği beyan olunan toplam otuz İngiliz lirası yazılı çek gelmesiyle genel vezneye teslim kılınmış olmakla karşılığında alınan 2105 numara ve 22 Eylül 1913 tarihli makbuz senedi adı geçen başışçıya gönderilmek amacıyla ekte yüce vezirlik makamına gönderilmiştir. O hususta emir ve irade emir sahibi hazretlerindir.

23 Ekim 1913

Hariciye Nazırı adına

Müsteşar

Bende/imza

Sadaret (?)

(11) New South Wales (Yeni Güney Galler): Avustralya'nın doğu kıyısında bir eyalettir. Eyaletin başkenti, aynı zamanda Avustralya'nın en kalabalık şehri olan Sydney'dir.

berri' mûmâileyh Hüseyin Şâh'a li-eclî'l-irsâl leffen savb-ı âlî-i asâfânelerine tisyâr kılınmışdır ol-bâbda emr ü irâde hazret-i men lehü'l-emriñdir

fi 23 Teşrin-i Evvel sene 913 Hâriciyye Nâzırî nâmına

Müsteşâr

Bende/imza

Sadâret (?)

(BOA, HR.SFR.3... / 705-18, 28.01.1914) (Nu. 6)

Kaynakça:

MÜTERCİMLER, Erol (1998), “(Avustralya Örneğinde) Türk Göçü ve Sorunları (1967-1997)”, (Basılmamış DT), *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü*, İstanbul.

TEMEL, Mehmet (2016), “Osmanlı Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı-Avustralya İlişkileri”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S 40, s. 29-42.

Arşiv Belgeleri:

- BOA, İ..MBH. / 10-75, 17 Zilhicce 1330
- BOA, HR.SFR.3... /694-10, 09.10.1913
- BOA, HR.SFR.3... / 695-20, 12.11.1913
- BOA, HR.SFR.3... / 695-24, 13.11.1913
- BOA, HR.SFR.3... / 695-25, 14.11.1913
- BOA, HR.SFR.3... / 695-27, 03.12.1914
- BOA, HR.SFR.3... / 705-18, 28.01.1914
- BOA, HR.SFR.3... / 705-54, 13.11.1914
- BOA, DH.MKT. / 2163-66, 16 Ramazan 1316/28.01.1899

Hasan
YAŞAR

TARİHİ KONYA MAHALLELERİ

Mehmet Ali Uz tarafından hazırlanmış olan *Tarihî Konya Mahalleri* Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür yayımları arasında 2022 yılında, tek cilt olarak basılmıştır.

Eserde Selçuklu ve Osmanlı dönemleri ile Cumhuriyetin ilk döneminde Konya'nın Tarihi Mahalleleri her yönüyle anlatılmaya çalışılmıştır. *Tarihî Konya Mahalleri* kitabının ortaya çıkı-

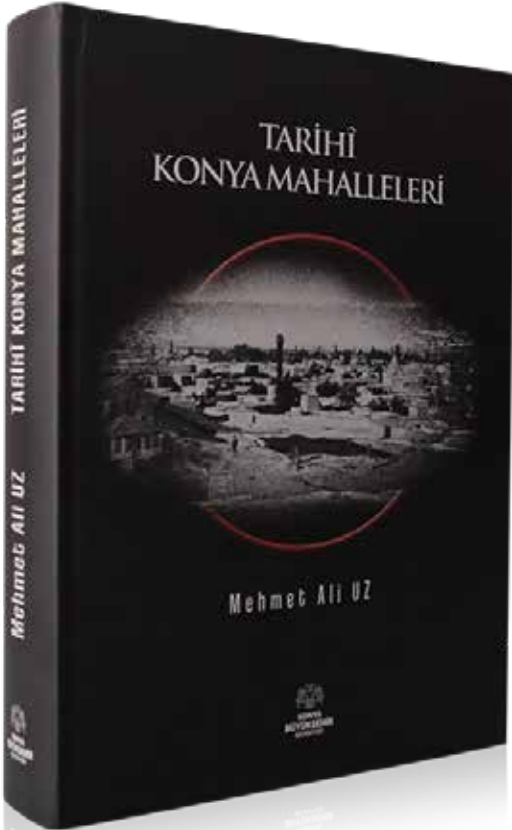
şındaki en önemli neden Konya'nın tarihini gün yüzüne çıkararak mahalle kültürünü korumak ve gelecek nesillere intikali ni sağlamaktır. Böylece tarihi değerlerimizin korunması ve intikali noktasında özellikle gençlere bir görev tevdi etmektedir.

Eser dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde “**Mahalle Kavramı ve Genel Özellikleri**”, ikinci bölümde “**İçsur Mahalleleri**”, üçüncü bölümde “**Dışsur İçi Mahalleleri**”, dördüncü bölümde “**Surdışı Mahalleleri**” anlatılmıştır.

“Mahalle Kavramı ve Genel Özellikleri” bölümünde mahalle kavramı, mahalle mektepleri, avârız vakıfları, mahalle kültürü, hukuki münasebetler ve Kar kürüyücüler, Mahallede kış ve kış eğlenceleri, çeşmeler ve mahalleden ihraç kararları hakkında bilgiler verilmektedir.

“**İçsur Mahalleleri**” yani bugünkü Alaeddin Tepesi'nde yer alan mahalleler hakkında bilgiler bulunmaktadır. Burada Alaeddin Tepesi'nin tarihi ve alandaki tarihi eserler, yapılar ve Selçuklu sultanları hakkında bilgiler yer almaktadır.

“**Dışsur İçi Mahalleleri**” içinde 29 ve “**Surdışı Mahalleleri**” 34 adet mahallenin konu-

Merhaba
Akademik Sayfalar

mu, isminin nereden geldiği, mahallenin cadde ve sokakları, çeşmeleri, tarihi, tarihî eserleri, mahalle sakinleri, sosyal yaşantı, mahallede yaşayan önemli şahsiyetler ve mahalle nüfusu ele alınmıştır.

Mahallelerin sınırları günümüz ve eski hali, komşu mahalleler, cadde ve sokak isimleri ile açık bir şekilde ifade edilmiştir. Öyle ki; şehir merkezi haritasına bakmaya ihtiyaç bile duymayacaksınız. Ya da burada anlatılan mahalle sınırlarına bakarak merkez Konya Şehir Haritasını çizilebilirsiniz. Mesela Şükran Mahallesi şu şekilde ifade edilmiştir:

“Günümüzde Meram Belediyesi sınırları içerisinde yer alan mahallenin kuzeyi Şereşşirin Mahallesi, doğusu eski Eserlü şimdi Pürçüklü Mahallesi, güneyi Sephavan ve Kalecik mahalleleri, batısı ise Kalecik Mahallesi ile çevrilidir.

Eski Şükran Mahallesi sınırlarını kuzeyinde Alâeddin Caddesi, doğusunda İstanbul Caddesi, güneyinde Âşık Şemi Sokak ve Türbe Caddesi, güneydoğusunda Kömürçüler Sokak, batısında Karahafızlar Sokak, güneybatısında Altınçeşme Sokak belirlemektedir. Bu duruma göre Şükran Mahallesi batı ucuyla Kalecik

Mahallesi'ne güneydoğu ucuyla da Sephavan Mahallesi içine girmektedir.”

Ayrıca eser, içinde bir fotoğraf arşivini debarındırmaktadır. Kitapta özel olarak seçilmiş ve konusuyla ilgili yere konulmuş 303 adet mahalle ve tarihî yerlerin fotoğrafına yer verilmiştir. Bu fotoğrafların neresi olduğu kitabın sonundaki listede bulunmaktadır.

Yazarın, “Konya Şer’i Sicilleri” ve “Konya Ansiklopedisi”ni kaynak olarak kullanmış olması Konya Büyükşehir Belediyesinin yayınlarının önemini ortaya koymaktadır.

Kamil
UĞURLU

MERHUMU NASIL BİLİRDİNİZ? (21)

BİR İNSAN ADAM

Hayri Bilecik gerçek bir güzel insandı.

Beşer olmak zor değildir. Hattâ bunun için bir çaba da gerekli değildir. Ama “insan” olmak zordur. Ve “insan” ile “beşer” arasındaki fark, “arslan” ile “arslan resmi” arasındaki fark nisbetindedir. Rahmetli söylüyordu bunları. Şöyle devam ediyordu. “Bunun böyle olduğunu, asırlar ötesinden gür bir ırmak gibi çağlayıp gelen şifâi kültürümüz “Beşer, şaşar” diyerek ne kadar veciz bir şekilde tesbit etmiştir.

Hayri hoca bir öğretmendi. Fikir adamıydı, yazardı. İyi insandı. Bütün bunlara eyvallah. Ama Hayri hoca bu görünen şartların üstünde, çok üstünde bir insandı. Bir iman, bir gönül eriydi. İnanılmaz, kabul edilmez, anlatılmaz bir mahviyet içinde, imanını yaşardı. Yani Hayri Hoca “insan gibi bir adamdı”.

Büyük arzusu, fizik şartlar içinde gerçekleşmesi mümkün olmayan bir talepti. Vefat ettiğinde Merkez Efendi’de efendisinin ayakucunda olmak dilerdi. Elbette olacak bir şey değildi. Bu arzusunun yerine getirilmesi, ancak bakanlar kurulu kararı ile mümkündü: Halbuki Hayri Hoca, mütevâzi, hudutlarını bilen, sevgiden ve imandan öte sermayesi olmayan bir insandı..

Gün oldu, devran döndü ve emr-i Hakk vâki oldu. Ve can Hayri, istediği yere, istediği şekliyle göç eyledi. Aman Allah’ım, bu müthiş bir şeydi.

Yani işler, yine “O”nun bildiği üzereydi.

Prof. Tahralı anlatırdı. Şu bizim Karaman’da bir kişinin, biraz varlıkcıca bir kişinin işleri iyice bozulmuş. Para, pul, mal-mülk kalmamış. Bunlar azalınca dert artmış. Perişanlık paçasından akar olmuş. Bütün sabrını, tahammülünü kaybettiği bir anda, “sesimi daha iyi duysun” diye, yüksekçe bir yere çıkıp, çığır- maya

başlamış.

-Ey yüce Tanrı.. Buradaki işler pek senin bildiğin gibi değil..

Bağıra bağıra, hattâ naz makamından ileri geçer şekliyle söylenip durmuş..

Bunu duyan oradakilerden biri, şirazeden çıkmış bu adamın yanına yaklaşmış.

-Nedir senin şikâyetin?

Adam oturup anlatmış. Nasıl iflâs ettiğini, etrafındakilerin ihanetini, şimdi bir lokma ekmeğe olan ihtiyacını, borçlarını yüzünden kaybettiği şerefini..

-Al, demiş, onu dinleyen adam. Bütün borçlarını öde..

Ve ihtiyacı olan bütün parayı ona oracıkta ödemiş.

Şikâyet eden adam böylece bütün derdinden, borcundan kurtulmuş. İşleri yeniden yoluna girmiş. Yeniden itibar kazanmış, yüzü güler olmuş. Etrafı yeniden dolmuş.

Bir gün, şikâyet ettiği o yüksekçe yere gelmiş ve ellerini kaldırıp bağırılmış. Bu defa şöyle bağırılmış.

-Hayır, hayır, işler yine senin bildiğin gibi, senin bildiğin gibi..

* * *

İstanbul’dan yola çıktı Hayri dost. Yol boyu dostlarına uğradı. Vedâlaştı. Helâl-laştı.

Konya’ya, anacığın geldi. Elini öptü. Hz. Pir’in “hâk-i pâyine yüz sürdü”, dostlarını gönülledi.

Bir gün boy abdestini aldı, niyazda bulundu. Ve Hakk’a yürüyen yolun sonuna geldi. Gülererek, her zamanki o zârif lâtifeleriyle.

Her şey istediği üzere oldu. Varıp, efendisinin ayakucundaki yerini saygıyla ve heyecanla aldı. Gerdeğe giren bir delikanlı edası ve heyecanı. Konya’dan el sallıyarak, mendil sallayarak uğurlandı.

“Mefhumlardan Tefekküre” vardı. Şimdi efkâr ediyorum.